

ЕСЕНЦИЈАЛНО БАЛКАНСКО ПИТАЊЕ: ПИТАЊЕ МИРА

Љубиша Митровић: *Ка култури мира на Балкану, њрилози социологији регионалних процеса и савременој балканистици*, Свен, Ниш, 2005.

У 2005. години, Центар за балканске студије и Институт за социологију Филозофског факултета у Нишу, објавили су монографију *Ка култури мира на Балкану*¹, аутора проф. др Љубише Митровића. Пажљивим читањем и анализом овог дела стиче се снажан утисак да је реч о научно коректно утемељеној студији, која показује да је и у избору наслова њен аутор био апсолутно свестан колико је основна тема по свом етимолошком и семантичком значењу захтевна и обавезујућа. У средишту разматрања ове студије налази се савремени Балкан у контексту регионалног и глобалног развоја, интеграционих и дезинтеграционих процеса, а аутор истражује геополитичке, социолошке и културолошке аспекте друштвених промена, стратегије развоја и њихове актере на овом геопростору. Разматрају се модели културне политике у функцији мултикултурализма, етничке толеранције и евроинтеграцијских процеса.

У концепцијско-садржајном смислу ову монографију чине четири поглавља: *Савремени Балкан у контексту глобалних и регионалних процеса; Културна полијтика и култура мира на Балкану; Србија и модернизацијски изазови; Социологија, интелектуалци и друштвена кријтика*. Мада су поглавља различита по тематици, она се међусобно прожимају и допуњавају. Реч је, заправо, о студији која захвата широку сферу геополитичких, социолошких и културолошких аспеката друштвених промена, на чијим премисама се заснивају пројекције, путеви и форме иновација у области културне политике и, посебно у разматрању модела културне политике у служби културе мира.

Прво поглавље (*Савремени Балкан у контексту глобалних и регионалних процеса*), представљају пет посебних мањих целина у којима аутор упозорава на поновно оживљавање *геополијтике* у регионалним и глобалним односима у савремености, затим истиче значај деловања мегатрендова, који повезују свет у јединствен поредак. Сматра да је питање укључивања Балкана у евроинтеграцијске процесе кључно питање његовог изласка из кризе на

¹ Књига *Ка култури мира на Балкану* настала је као резултат ауторовог ангажовања на пројекту „Културни и етнички односи на Балкану – могућности регионалне и европске интеграције“ (1310), који реализује Институт за социологију Филозофског факултета у Нишу, а финансира Министарство науке и заштите животне средине Републике Србије.

пут модерног развитка и напретка, али да је овде неопходно раздвојити идеолошке и политичке илузије, па и ниво нормативног, институционалног укључивања Балкана у структуру ЕУ, од фактичких промена његовог положаја и улоге у европској међународној подели рада. Аутор износи и став да је актуелни Балкан далеко од пројектованих циљева свог демократског друштвеног развоја и више је у сенци парадигме зависног друштва и `клонираних модернизација` јер је садашње укључивање Балкана у токове европских интеграција „више политички акт елита, него (...) израз дубље органске интеграције балканских привреда и друштава у ЕУ“ (стр. 34), а поглавље се завршава кратким дискурсом о кретању балканског друштва од органског ка плуралном идентитету.

Друго поглавље, *Културна политика и култура мира на Балкану*, представљају четири издвојене целине: (1) *Сличности и разлике у перцепцији квалитета међуеџничких односа регионалног идентитета и односа актера према евроинтеграцијским процесима на Балкану*, у коме су приказани резултати анкетног истраживања спроведеног у регионима Србије, Македоније и Бугарске, који показују да на овом регионалном простору постоје социјалне и етничке противречности, снажне матрице традиционалног идентитета, док је свест о регионалном идентитету неразвијена, као и веровање да ће евроинтеграцијски процеси потиснути етничке и друге сукобе на Балкану. (2) *Културна политика као фактор развоја и евроинтеграцијских процеса на Балкану* посебна је целина у којој се аутор залаже за транзицију и глобализацију са људским ликом и социјалном одговорношћу, тј. за *социјалдемократску сипраиџију* друштвеног развоја. (3) *Мас-медија на Балкану између културе зависности и културе еманципације и мира*, је целина у којој се критикује инструментализација медија, који су у функцији статусне и интересне игре друштвених актера, који уобличавају стратегије деловања. (4) *Мултикултурна политика и култура мира на Балкану*, је завршна целина другог поглавља, која упућује на потребу регионалног приступа у афирмацији мултикултурализма и процеса унутарбалканске сарадње и интеграције.

У трећем поглављу, *Србија и модернизацијски изазови*, аутор у четири издвојене целине (*Јован Скерлић о пројекту модернизације Србије, Усион и њад српске државности, Могућности и ограничења цивилног друштва у Србији данас, Србија и њаласи модернизације у XIX и XX веку – изазови и одговори*), приказује напоре Србије у последња два века да одговори на изазове процеса модернизације и даје критичку оцену пројеката и домета модернизације у Србији. „Апликација теорије модернизације на развој постсоцијалистичких друштава у транзицији у последњој деценији XX столећа, често је била некритичка и у кључу концепта клонираних зависних модернизација“ (стр. 96), а биланс транзиције на Балкану показује да је већина балаканских земаља суочена са концептом модернизације који их уводи у даљу периферизацију привреде и друштва, што аутора упућује на закључак да на Балкану настаје нова зона зависних друштава европске и светске периферије.

Четврто поглавље, *Социологија, интелектуалци и друштвена кризиса*, отвара питање диференцијације социологије, чије је стваралаштво у функцији снага реда и поретка или радикалних промена, затим даје осврт на настанак социологије друштвених промена, као и на доминантне приступе у истраживању транзиције на Балкану; пружа осврт на теоријско методолошке приступе истраживању социјалне структуре тзв. социјалистичких друштава до 1990. године, затим истраживању промена у социјалној структури постсоцијалистичких друштава Србије и Балкана, као и на истраживање социјалне стратификације руског друштва; аутор критикује маргинализовану улогу интелектуалаца у савремености, тј. сматра „да су они, од опште савести човечанства постали део најамника у лику апологетских експерата ... изневеривши велике идеале модерне (истина, прогрес, слобода)“ (стр. 118).

Будућим истраживачима „моћне онтологије“ Балкана монографија *Ка култури мира на Балкану* свакако ће представљати изазов, јер је ово актуелна студија, која на комплексан начин захвата и расветљава геополитичке, социолошке и културолошке аспекте друштвених промена на Балкану у савремености. Њен аутор на студиозан начин анализира читав спектар разноврсних питања, доводећи их у узрочно-последичне везе, на основу чије анализе изводи прагматичне закључке. Сходно томе, препоручујемо је свима који се баве проблематиком друштвених промена и, посебно проблемом транзиције на Балкану.

Весна Трифуновић